

A CSONOPLYAI SZENTKÚT

A Teleszkai-dombok tövében fekvő Csonoplya lakói 1945-ig kizárólag katolikusok voltak. A három nemzetiségből álló települést hagyománytisztelő és vallásos nép lakta. Rendszeresen jártak búcsúba. A XIX. század közepén az Úr mennybemenetelének napján Máriagyűdre, pünkösdkor Doroszlóra, Szent Antalkor pedig a bajai vodicára jártak. Megfordultak Tekiján is.¹ 1920 után Gyűdre már nem járhattak, ebben az időben minden évben ott voltak a doroszlói búcsún, a harmincas években Máriacellbe is elzarándokoltak, ahonnan búcsúemlékként egy hordozható segítő Szűzanya szobrot hoztak a templom számára.

Csonoplya és Nemesmilitics határában a Mosztonga patak keleti ágának forrásánál áll egy helyi jellegű szentkút. A falu lakossága Mayer Ferdinánd plébános vezetésével 1893-ban határozta el, hogy kápolnát állíttat. A templomot Brauchler Ádám cservenkai kőműves vállalkozó építtette fel 145 forintért és 25 krajcárért.²

A kis épület 1894-ben készült el. A kéttornyú kis kápolnát Sarlós Boldogasszony tiszteletére szentelték fel. Ez a nap a falu fogadalmi napja, nem dolgoztak a földeken. Aki csak tehetett, kiment a kápolnához, a forráshoz. A forrás vizét később téglafalba vezették, és onnan egy kis vascsőből folydogált. A kápolna bejáratával párhuzamosan egy kis harangláb állt, ezzel a vihar elé is harangoztak. Aсталos Marko és felesége Mironički Marija kőkeresztet állíttatott a kis templom elé. A szentkút környékét kizárólag a helyi hívők gondozták.

A második világháború előtt évente háromszor volt itt szentmise. A nyári boldogasszonyokat ünnepelték meg: a Sarlósat, Nagyboldogasszonyt és Mária neve napját. Kisasszonykor Doroszlóra vagy Nemesmiliticsre mentek búcsúba.

A szentkút mellett egy régi vaskereszt is áll, itt szoktak a hívők egyénileg imádkozni. Leginkább gyermekük gyógyulását kérték a Szűzanyától, mert köz tudott volt, hogy a szentkút vize leginkább a kisgyerekeken segít. Ha meghallgatta kérésüket, akkor a vaskeresztre akasztották fel a kicsik apró ruhácskáit, blúzokat, főkötőket, rékliket. A két világháború előtti időszakban a falu fogadott ünnepén a hívők processzióval vonultak a kápolnához. A kápolna gondnoka a búcsú tiszteletére már előre kikészített egy Mária-szobrot a vaskereszt mellé. A menetoszlopot minden esetben a plébános állította össze. A mise tíz órakor kezdődött, ezért a menet kilenc órakor indult el, harangszóra. Az út-

irány a Telecskai-dombok alatt húzódó szőlők alatt volt. Elöl mindig a feszületet vitték, ezt követték a Mária-zászlók, majd a hívők, nemzetiségek szerint. Útközben mindenki a maga nyelvén mondta a rózsafüzért. Amikor a processzió kiért a szentkúthoz, a kis Máriás-lányok, mert Csonoplyán ilyenek is voltak, vállukra vették az előre kivitt celli öltöztetős Mária-szobrot, és háromszor megkerülték a kegyhelyet. Később mindannyian bementek a kápolnába. A búcsú előtt még otthon meggyóntak és áldoztak a hívők, de arra is volt lehetőség, hogy ezt a szentkútnál tegyék meg. A helyi plébános misézett, de minden alkalommal ott volt a militicsi plébános és két káplán is. A misét három nyelven tartották a már kialakult rend szerint: németül, horvátul és magyarul.

A búcsún elsősorban a csonoplyaiak voltak, de sokan jöttek Militicsről is, valamint a környező tanyákról. Ott voltak a kerényi, az ōrszállási és a bajmoki németek is³, még a ludasiak is eljöttek Szabadka környékéről.⁴ A forrás vizének gyógyító hatást tulajdonítottak – mint már korábban megemlítettük –, különösen jó hatással volt a gyermekekre, ezért azokat megmosdatták. Legtöbben üvegben vitték haza egy keveset a szentkút vizéből. Ha valaki egyénileg kérte a Szűzanya segítségét, akkor térdén állva háromszor megkerülte a kápolnát.

A kegyhely búcsúján sátrat vertek a vendéglősök, az iparosok: itt voltak a mézeskalácsosok, a cukorkaárusok. Búcsúfia nélkül senki sem ment haza. Sokan jöttek a búcsúba, eljöttek a távolabb lakó rokonok, ismerősök. Vendégseget is tartottak a házaknál, este pedig táncmulatságot rendeztek.

A II. világháború után gyökeresen átalakult ez a szokás. A kitelepített németek helyébe likai szerb telepések érkeztek. A vallásgyakorlásnak a külső megnyilvánulását is betiltották. 1947-ben az újdonsült telepések közül néhányan ledöntötték a falu összes keresztjét, megrongálták és kirabolták a kápolnát.

1957-ben Raible Ferenc plébánoskodásakor felújították a kis kápolnát, azóta ismét megtartják benne a korábban említett évi három szentmisét. A kápolna védszentünnepén pedig búcsút tartanak. A búcsú már nem a régi, a hívők nem processzióval mennek a kápolnához. A számuk is megcsappant. Csak a faluból és a szomszédos Militicsről járnak el erre az ünnepre gyalogosan, kerékpárral, esetleg autóval.

Nincsenek már Mária-lányok, de a hordozható szoborral a hittanos népviseletbe öltözött lányok továbbra is háromszor megkerülik a kápolnát. A hatvanas években megszűntették a német miséket, mert nem volt rá igény. Azóta magyarul és horvátul folyik a szertartás. A forrás is kiapadt, de a jó csonoplyaiak a vizet fúrott kútból pótolják. Valaki a haranglábat is eltüntette már.

A szentkút keletkezésével kapcsolatban több eredetmondát ismernek a helybeliek. Másképp mesélik a történetet a bunyevácok, másképp a magyarok. Az alábbiakban az általam ismert memorátok szüzséjét foglalom össze:

A Telecskai-dombok tövében az egyik budárnak megjelent a Szűzanya, s jelezte neki, hogy hamarosan nagy vihar lesz, ha nem változtatnak életmódjukon. A csonoplyaiak kinevették a szőlősgazdát. Néhány nap múlva csakugyan óriási vihar tombolt a településen, ezért, hogy kiengeszteljék a Szűzanyát, fölépítették a kápolnát, és dologtíltó napnak tekintették július 2-át.

Olyan történetet is ismernek, mely arról számol be, hogyan büntette meg a jó Isten azt a gazdát, aki nem tartotta be a közösség fogadalmát. Az egyik híres gazda nem hagyta abba az aratást ezen a napon, és kaszált, azért a Szűzanya ismét jégveréssel sújtotta a települést. Azt is tudni vélik a településen,

hogy az a telepes, aki kirabolta a kápolnát, megcsonkította a szobrokat, néhány évvel a tette után megzavarodott, és öngyilkos lett.⁵

A szentkút keletkezéséről és jótékony hatásáról a továbbiakat is meséli Csonoplyán. Hajdan a mai szentkút helyén állt egy kút. Egy négyéves csonoplyai kislánynak megjelent a kút vizében a Szűzanya, aki csak annyit mondott, hogy tiszteletére ezen a helyen kápolnát emeltesse. A Szűzanyát azonban csak a kislány látta. A hallottakat a csonoplyai plébános, aki különben nagyon cudar ember hírében állott, nem hitte el, és a kutat ganéval betömte. A falusiak hittek a kislánynak, kipucolták a kutat, s adakoztak, hogy felépüljön a kápolna. A papnak a lovai pedig egyik napról a másikra megdőglöttek, a kislánynak az első látomása után két évvel ismét megjelent a Szűzanya. A kislány nemsokára meghalt.⁶

A másik történet egy csodás gyógyulásról számol be. Számunkra azért is érdekes, mert arról is képet ad, hogyan fohászkoztak a betegek a Szűzanyához, ha betegségükre kerestek irgalmat.

Mesélték, hogy egy embernek fáj az egyik lába, annyira fáj, hogy csak mankóval tudott járni. Fogadalmat tett, hogy minden újhold vasárnapján kijár a szentkúthoz imádkozni, a forrás vizében megmossa a fájós lábát, egészen addig, amíg nem múlnak el a fájdalmai. A Szűzanya meghallgatta kérését, még a mankót is otthagya a vaskeresztnél. Arra is emlékezett, mikor egyszer kint járt a szentkútnál, és megpihent a harangláb tövében, akkor csodaszép angyali énekszót hallott a közeli nádasból.

JEGYZETEK

¹ Rausch, 1989, 53. és 79. l.

² Džinić, 1975, kézirat

³ Beljanski, 1979, 175. l.

⁴ Raffai, 1999, 40. l.

⁵ Beszédes Valéria 1994-es gyűjtése

⁶ Adatközlő Kanyó Niku Anna

IRODALOM

BELJANSKI, Milenko

1979 Treći zapisi o Somborcima i predelima. Sombor

DŽINIĆ, Ilja

1975 Čonoplja (kézirat)

RAFFAI Judit

1999 Búcsújáró ludasiak Doroszlón. Palics és Környéke, 1. szám, 40. l.

RAUSCH, Josef

1989 Gemeinde Tschonople. Nürnberg